

Sūkara-maddava in the Perspective of Theravada and Mahayana Buddhism

Apirak Namwicha¹ and Kanong Paliphatrangkura²

Department of Thai Language, Chaengron-wittaya School¹ and
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University²

Received: December 25, 2024

Revised: March 16, 2025

Accepted: June 24, 2025

Abstract

This research article aims to examine the meaning and characteristics of *sukaramaddava* as depicted in the texts of Theravada and Mahayana Buddhism. A document-based research approach was employed, drawing from the Tipitaka and related academic works. The findings indicate that, from the perspectives of both Theravada and Mahayana Buddhism, *sukaramaddava* carries four primary meanings: (1) pork, (2) bamboo shoots or mushrooms, (3) cooked rice prepared with *pañcakkhosa* (five delicacies), and (4) a longevity elixir. Both schools share the view that *sukaramaddava* possesses medicinal properties as a longevity elixir that Cunda purposefully prepared for the Buddha and his attendant monks, using a special medicinal formula specifically for the Buddha in hopes of alleviating his illness. However, the two traditions have some differing perspectives. The Theravada tradition holds that the elixir was prepared using pork that passed through a chemical process called *rasayana*, whereas the Mahayana tradition maintains that the elixir contained herbal ingredients that bear a name that is a homonym with the word pork.

Keywords

Sūkara-maddava, Theravada, Mahayana, Buddhism

สุกรมัททวะในทัศนะของเถรวาทและมหายาน

อภิรักษ์ นามวิชา¹ และ คชนอง ปาลิภัทรางกูร²
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนแจรงร้อนวิทยา¹ และ
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายและลักษณะของสุกรมัททวะซึ่งปรากฏอยู่ในคัมภีร์ของพุทธศาสนาเถรวาทและมหายาน โดยใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสารจากพระไตรปิฎกและงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า ในทัศนะของพุทธศาสนาเถรวาทและมหายาน สุกรมัททวะมีความหมาย 4 นัย ได้แก่ 1) เนื่อสุกร 2) หน่อไม้ไผ่หรือเห็ด 3) ข้าวสุกที่ปรุงโดยใช้เบญจโครส และ 4) ยาอายุวัฒนะ ซึ่งทั้งสองนิกายมีทัศนะสอดคล้องกันว่าสุกรมัททวะมีสรรพคุณทางยาในลักษณะเป็นยาอายุวัฒนะที่นายจุนทะตั้งใจปรุงถวายพระพุทธรเจ้าและภิกษุบริวารด้วยสูตรปรุงยาเฉพาะพระองค์ โดยหมายใจว่าจะช่วยบรรเทาพระอาการประชวรของพระพุทธรเจ้าแต่อย่างไรก็ดี พุทธศาสนาทั้งสองฝ่ายยังมีทัศนะบางอย่างที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ฝ่ายเถรวาทเห็นว่ายาดังกล่าวปรุงด้วยเนื่อสุกรผ่านกรรมวิธีทางเคมีที่ชื่อว่า รสายนวิธ ส่วนฝ่ายมหายานเห็นว่ายาดังกล่าวมีส่วนผสมของสมุนไพรที่มีชื่อพ้องกับสุกร

คำสำคัญ

สุกรมัททวะ, เถรวาท, มหายาน, พุทธศาสนา

บทนำ

เรื่องราวพุทธประวัติช่วงปัจฉิมโพธิกาลในพระไตรปิฎกและคัมภีร์
อรรถกถาได้กล่าวถึง “สุกมัททวะ” อันเป็นภัตตาหารมื้อสุดท้ายของพระ
พุทธองค์ไว้ แต่ไม่ได้แสดงความหมายและลักษณะไว้ชัดเจน ซึ่งเรื่องดังกล่าว
มีสังเขปความดังนี้

ภายหลังจากที่พระพุทธเจ้าได้ทรงบำเพ็ญพุทธกิจตามลำดับ
กระทั่งทรงเจริญพระชนมายุ 80 พรรษา โดยในพรรษาที่ 45 พระองค์ทรงจำ
พรรษา ณ เวฬุคาม กรุงเวสาลี ระหว่างนั้นได้เกิดพระอาการประชวรแสน
สาหัสจนจะปรินิพพาน แต่ทรงอดกลั้นด้วยความเพียร เมื่อพระอาการ
ประชวรสงบลง (MCU Tripitaka; 10/163-164/109) ก็ทรงบำเพ็ญพุทธกิจ
ต่าง ๆ ณ กรุงเวสาลี เช่น ทรงทำนิมิตโอภาส ทรงปลงอายุสังขาร เป็นต้น
เสร็จสิ้นแล้ว ก็ทรงพระดำเนินนำภิกษุบริวารเสด็จไปยังกรุงปาวา ได้ประทับ
ณ สวนอัมพวันของนายจุนทะหรือจุนทกัมมารบุตร ผู้เป็นบุตรช่างทองผู้มั่งคั่ง
และเป็นพระโสดาบัน เมื่อนายจุนทะทราบดังนั้นก็รีบนำเอา ผ้า พระบรมศาสดา
ได้แสดงธรรมโปรดอุบาสกผู้นี้จนเป็นที่ชื่นจิตบันเทิงใจ และได้กราบทูล
อาราธนาพระพุทธองค์พร้อมด้วยภิกษุบริวารไปรับภัตตาหารที่เรือนของตน
ซึ่งก็ทรงรับอาราธนาโดยคุณิ (MCU Tripitaka; 10/189/137)

ฝ่ายนายจุนทะทราบดีว่าวันนี้พระพุทธองค์จะเสด็จปรินิพพานแล้ว
จึงคิดว่า “โฉนหนอ พระผู้มีพระภาคเจ้าจะพึงเสวยเนื้อสุกร่อนนี้แล้ว
พึงดำรงอยู่ตลอดกาลนาน” จึงประสงคฺ์ที่จะถวายภัตตาหารแด่พระบรม
ศาสดาอาราธนาพระชนมายุได้ตลอดกาลนาน ทันทีที่พระพุทธเจ้าทรงรับ
อาราธนา นายจุนทะจึงสั่งให้คนตระเตรียมของขบฉันอันประณีตพร้อมด้วย
สุกมัททวะและจำนวนมากโดยตลอดราตรี กล่าวกันว่าสุกมัททวะนี้
ปรุงด้วยรสยวนวิธเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว เมื่อเสร็จแล้วจึงสั่งให้ลูกน้องไป
กราบทูลพระพุทธเจ้า รุ่งเช้าวันนั้นเมื่อพระพุทธองค์ทรงครองจีวรแล้วได้

เสด็จนำภิกษุบริวารไปยังบ้านของนายจุนทะ ครั้นเสด็จถึงก็ประทับนั่ง ณ ที่ที่
ได้เตรียมไว้ แล้วพระบรมศาสดามีพระบัญชาโปรดให้นายจุนทะประเคน
สุกรมัททวะแต่พระองค์แต่เพียงผู้เดียว ส่วนภิกษุรูปอื่นให้ประเคนภัตตาหาร
อื่น เมื่อเสวยเสร็จโปรดให้นายจุนทะนำสุกรมัททวะไปฝังเสียเพราะเป็น
อาหารที่ย่อยยาก นอกจากพระองค์ก็ไม่มีใครสามารถย่อยได้ ซึ่งนายจุนทะก็
รับสนองพระบัญชาทุกประการ (MCU Tripitaka; 10/189/137)

ภายหลังจากเสร็จพระศาสนกิจที่บ้านนายจุนทะแล้วปรากฏว่า
พระพุทธรูปประจวรอย่างรุนแรงจนจะปรินิพพาน พระองค์ทรงระงับ
ทุกขเวทนานั้นด้วยพระขันติ แล้วตรัสให้พระอานนท์มาเฝ้าเพื่อมีรับสั่งว่าจะ
เสด็จไปยังกรุงกุสินารา ซึ่งพระอานนท์ก็ทรงรับสนองพระบัญชาทุกประการ
พระพุทธรูปทรงพระดำเนินนำภิกษุบริวารไปยังกรุงกุสินารา (MCU
Tripitaka; 10/190/139) โดยระหว่างทางพระพุทธรูปเจ้าทรงแวะพักที่ควง
ต้นไม้หนึ่งเพื่อเสวยน้ำเพราะความกระหาย ต่อมาได้ทรงโปรดบุกกุสมัลลบุตร
ผู้เป็นศิษย์อาพาธคาบส กาลามโคตร พร้อมคณะจนเป็นที่เลื่อมใสแล้ว
(MCU Tripitaka; 10/191-195/139-144) ทรงพระดำเนินต่อ ทรงแวะสง
น้ำที่แม่น้ำกุฏฐา และเสด็จไปยังป่าอัมพวันเพื่อปรารถมสำเร็จสี่สัทยาเพราะ
ทรงเหน็ดเหนื่อยพระวรกาย โดยมีพระจุนทะเฝ้าอยู่ คราวนั้นพระพุทธรูป
รับสั่งให้พระอานนท์มาเฝ้าแล้วตรัสว่าอาจจะมิผู้ทำให้นายจุนทะร้อนใจว่า
เป็นเพราะพระองค์ได้เสวยสุกรมัททวะแล้วปรินิพพาน นายจุนทะจะไม่ได้
อาณิสส พระพุทธรูปก็มีพระบัญชาให้พระอานนท์ไปทรงบรรเทาความร้อนใจ
นี้แก่นายจุนทะ ความตอนหนึ่งว่า “...ผู้มีอายุจุนทะ การที่พระตถาคตเสวย
บิณฑบาตของท่านเป็นมื้อสุดท้ายแล้วปรินิพพาน ท่านจะได้รับอาณิสส
ความดีงามก็จะได้ง่าย เรื่องนี้เราได้สดับรับมาเฉพาะพระพักตร์พระผู้มี
พระภาค และจำได้ว่า ‘บิณฑบาต 2 คราว มีผลเสมอกัน มีวิบากเสมอกันมี
ผลมากกว่า มีอาณิสสมากกว่า ยิ่งกว่าบิณฑบาตอื่น ๆ บิณฑบาต 2 คราว
อะไรบ้าง คือ 1. บิณฑบาตที่พระตถาคตเสวยแล้วตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ

2. บิณฑบาตที่พระตถาคตเสวยแล้วบริณีพพานด้วยอนุปาติเสสนิพพานธาตุ บิณฑบาต 2 คราวนี้มีผลเสมอกัน มีวิบากเสมอกัน มีผลมากกว่า มีอานิสงส์มากกว่า ยิ่งกว่าบิณฑบาตอื่น ๆ'..." (MCU Tripitaka; 10/196-197/145-146)

จากนั้นพระพุทธองค์ก็ทรงพระดำเนินนำภิกษุบริวารข้ามแม่น้ำหิริญญวดีอันเป็นทางเข้ากรุงกุสินารา เมื่อเสด็จไปถึงโปรดให้พระอานนท์ทรงตั้งเตียงระหว่างต้นสาละคู่ แล้วทรงสำเร็จสัพพัญญูโดยพระปรีชาเบื่องขวาหันพระเศียรไปทางทิศเหนือ เวลานั้นต้นสาละทั้งคู่ผลิดอกนอกฤดูกาลบานสะพรั่งเต็มต้น และร่วงหล่นโปรยปรายตกต้องพระพุทธสรณะ (MCU Tripitaka; 10/198/146) หลังจากนั้นก็เป็นเหตุการณ์ก่อนการเสด็จดับขันธปรินิพพาน กล่าวคือ พระองค์ตรัสตอบพระอานนท์เรื่องเหตุที่ไม่ให้พระอุปัชฌายะยืนถวายงานพัด เรื่องสังเวชนียสถาน 4 ตำบล เรื่องการปฏิบัติต่อสตรี และเรื่องอุปารหุบุคคล 4 ประเภท (MCU Tripitaka; 10/200-206/149153) แล้วทรงสรรเสริญพระอานนท์ว่าเป็นเลิศในด้านต่าง ๆ (MCU Tripitaka; 10/207-209/154-155) นอกจากนี้ พระบรมศาสดาก็ทรงบำเพ็ญพุทธกิจภายใต้ต้นสาละคู่ที่นั่นมาตามลำดับ ภายหลังประทานพระปัจฉิมโอวาทแล้วในที่สุดก็เสด็จดับขันธปรินิพพานในดิถีขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6

จากสังเขปความเรื่องสุกรมัททวะในพระไตรปิฎกและคัมภีร์อรรถกถาดังกล่าว สามารถสรุปได้ 3 ประเด็น ดังนี้

1. นายจุนทะทราบข่าวพระอาการประชวรของพระพุทธเจ้าอยู่แล้ว และทราบข่าวว่าพระพุทธองค์จะเสด็จดับขันธปรินิพพานในวันพรุ่งนี้ คือดิถีขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ดังนั้น ในคืนดิถีขึ้น 14 ค่ำ เดือน 6 จึงได้สั่งให้บริวารทำสุกรมัททวะอย่างประณีตด้วยรสาณวิธีซึ่งใช้เวลาตลอดราตรี เพื่อดำรงพระชนมายุของพระบรมศาสดาให้นานนานออกไป

2. ในชาติดิถีขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 แม้นายจุนทะจะเตรียมภัตตาหารอันรวมถึงสุกรมัททวะไว้จำนวนมากเพียงพอต่อพระพุทเจ้าและภิกษุบริวาร แต่พระพุทองค์กลับโปรดให้นายจุนทะถวายแด่พระองค์เพียงรูปเดียว และเมื่อเสวยแล้วมีพระบัญชาโปรดให้นายจุนทะนำไปฝังดิน ด้วยเหตุผลว่าเป็นอาหารที่ย่อยยาก ซึ่งนอกจากพระองค์แล้วก็ไม่มีใครสามารถย่อยได้ดี

3. เป็นภัตตาหารที่มีอานิสงส์มากเทียบเท่ากับข้าวมธุปายาสที่นางสุชาดาในดิถีที่ทรงตรัสรู้อุตรสัมมาสัมโพธิญาณ

โดยเหตุที่พระไตรปิฎกไม่ได้ระบุไว้ชัดเจนว่าภัตตาหารที่มีอานิสงส์มากนี้คืออะไร แม้พระอรธกถาจารย์เองก็ไม่แน่ใจว่าสุกรมัททวะหมายถึงสิ่งใดกันแน่ (Bodhinanda, 2000 ; Graduate School Mahamakut Buddhist University, 2019) จึงได้มีการตีความหลายนัย (Somdet Phra Buddhakhosachan (P. A. Payutto), 2022) และเป็นเหตุให้เกิดข้อถกเถียงตลอดจนเกิดทัศนะที่สนับสนุนวิธีการปฏิบัติอื่น ๆ ตามมา ดังที่ท่านพุทธทาสกล่าวว่าฝ่ายเถรวาทถือไปตรง ๆ ตามธรรมและวินัย คือภิกษุบางรูปฉันเนื้อก็ฉันโดยไม่ผิดพระวินัย ในขณะที่บางรูปก็ไม่ฉันเนื้อคือฉันแต่ผัก ส่วนฝ่ายมหายานถือมังสวิรัตทั้งหมด เป็นต้น กระทั่งเกิดการกระทบกระทั่งกันว่าผู้ฉันเนื้อหรือฉันผักผู้นั้นมิใช่ภิกษุก็มี (Indrasara, 1987) ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะหาคำตอบในประเด็นความหมายและลักษณะของสุกรมัททวะในทัศนะของพุทธศาสนาเถรวาทและมหายาน พร้อมทั้งอภิปรายความเป็นไปได้โดยตรงไปตรงมา เท่าที่ข้อมูลทางฝ่ายพุทธศาสนาทั้งสองนิกายจะอำนวยให้

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความหมายและลักษณะของสุกรมัททวะในทัศนะของพุทธศาสนาเถรวาทและมหายาน

ทบทวนวรรณกรรม

ประเด็นเรื่องความหมายและลักษณะของสุกรรมัททวะ นั้นว่าเป็นที่ถกเถียงเฉพาะในหมู่พุทธศาสนาเถรวาทเป็นสำคัญ โดยเริ่มตั้งแต่พระพุทโธสารจารย์ ได้อธิบายเรื่องสุกรรมัททวะไว้ในคัมภีร์อรรถกถา (MCU Atthakathā) ซึ่งรจนาในราวพุทธศตวรรษที่ 10 ไว้ 3 ประเด็น ได้แก่ 1) เนื้อสุกที่ตัวเอกไม่หนุ่มนักร ไม่แก่นัก และทำให้สุกกำลังดี 2) อาจารย์พวกหนึ่งกล่าวว่าเป็นชื่อของข้าวสุกที่นุ่มนวลกลมกล่อมซึ่งปรุงโดยใช้เบญจโครส และ 3) อาจารย์บางพวกกล่าวว่าป็นรสาณวิธี คือ ยาอายุวัฒนะ ในขณะที่พระธรรมปาละซึ่งเป็นพระอรรถกถาจารย์รูปสำคัญของพุทธศาสนิกายเถรวาทได้ประมวลนิยามของสุกรรมัททวะไว้ในคัมภีร์อรรถกถา (MCU Atthakathā) ซึ่งรจนาในราวพุทธศตวรรษดังกล่าวไว้ 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ท่านกล่าวไว้ในมหาอรรถกถาว่าเนื้อสุกทั่วไปที่อ่อนนุ่มสนิท 2) อาจารย์บางพวกกล่าวว่าป็นหน่อไม้ที่พวกสุกรแทะคุด 3) อาจารย์พวกอื่นกล่าวว่าเห็ดที่เกิดขึ้นในดินที่พวกสุกรแทะคุด และ 4) อาจารย์อีกพวกหนึ่งกล่าวว่าเป็นยาอายุวัฒนะขานหนึ่ง

จะเห็นได้ว่า ทศนะของพระอรรถกถาจารย์ค่อนข้างมั่นใจว่าสุกรรมัททวะหมายถึงเนื้อสุกที่ตัวเอกไม่หนุ่มนักร ไม่แก่นัก และทำให้สุกกำลังดี และทศนะนี้เองได้มีอิทธิพลต่อนักวิชาการพุทธศาสนาเถรวาทในยุคต่อ ๆ มา ดังที่ Somdet Phra Maha Samana Chao Krom Phraya Vajirayanavarorasa (2013) ทรงแปลสุกรรมัททวะไว้ในหนังสือพุทธประวัติเล่ม 3 ว่าหมายถึงเนื้อสุกอ่อน อย่างไรก็ตาม Phra Thep Moli (1971) กล่าวถึงสุกรรมัททวะไว้ในหนังสือคำแปลอามคันธสูตร สุกรรมัททวะคืออะไร? ว่าสุกรรมัททวะหมายถึงเนื้อสุกอ่อน แต่อ่อนนุ่มลงด้วยสสารบางชนิดที่ในปัจจุบันเรียกว่าเคมีวัตถุ โดยกรรมวิธีดังกล่าวเรียกว่ารสาณวิธี เนื่องจากนายจุนทะเป็นช่างทองจึงมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี

ในขณะที่ Saengsinchai (2020) ได้มีทัศนะบางประการป้องกันกับ Phra Thep Moli (1971) ที่ว่า “สุกรรมัทวะ” ที่หมายถึง “รสาณวิธิ” หรือ “รสาณตน” ในคัมภีร์อรรถกถา คือยาอายุวัฒนะที่เป็นผลิตภัณฑ์ทางเคมีชนิดหนึ่ง เนื่องจากนายจนทะอยู่ในตระกูลช่างทองซึ่งจะต้องมีความรู้ในเรื่องเคมีวัตถุและสามารถที่จะปรุงยาโดยใช้ความรู้เรื่องดังกล่าวเข้าช่วยได้ สอดคล้องกับที่คัมภีร์อรรถกถา (MCU Atthakathā) ขยายความต่อไปด้วยว่า รสาณวิธินั้นมาในคัมภีร์รสาณศาสตร์ สุกรรมัทวะนี้นายจนทะตกแต่งตามรสาณวิธิ ด้วยประสงค์ว่าการปรินิพพานจะยังไม่พึงมีแก่พระผู้มีพระภาค นายจนทะดำริว่า “โฉนหนอพพะผู้มีพระภาคเสวยสุกรรมัทวะนี้แล้วพึงดำรงพระชนมอยู่ยืนนานยิ่งขึ้น” จึงได้ถวายเพื่อประสงค์จะให้พระศาสดาดำรงพระชนมายุได้ตลอดกาลนาน

อย่างไรก็ดี นักวิชาการพุทธศาสนมหายาน เช่น Bodhinanda (2000) ; Graduate School Mahamakut Buddhist University (2019) ได้เสนอทัศนะไว้ในหนังสือตอบปัญหา 108 แดกต่างออกไปว่าหากสุกรรมัทวะหมายถึงเนื้อสุกรก็คงจะมีใช้เนื้อสุกรธรรมดา แต่อย่างไรก็ตามมีความเป็นไปได้ที่สุกรรมัทวะมิใช่เนื้อสุกรแต่เป็นยาสมุนไพรมีชื่อคล้ายกับสุกร ลักษณะเดียวกันกับสมุนไพโรไทย เช่น เสลดพังพอนก็มีได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับพังพอน เป็นต้น เกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว แม้นักวิชาการเถรวาทบางท่าน เช่น Wannapok (2001) เสนอทัศนะไว้ในหนังสือบางแง่มุมที่เกี่ยวกับพระพุทธองค์ ไว้สอดคล้องกันกับทัศนะดังกล่าว

จากการทบทวนเอกสารข้างต้น จะเห็นได้ว่าประเด็นถกเถียงเกี่ยวกับเรื่องนี้ ปรากฏเฉพาะพุทธศาสนาเถรวาทเป็นสำคัญดังที่มีทัศนะต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม บรรดาทัศนะเหล่านี้ผู้วิจัยยังไม่พบการวิจัยจุดอ่อนจุดแข็งซึ่งอาจนำไปสู่การค้นหาเรื่องความหมายและลักษณะของสุกรรมัทวะตามทัศนะของพุทธศาสนาเถรวาทและมหายาน ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษารายละเอียดในเรื่องนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสาร ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ 1) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และงานเขียนของนักวิชาการ เอกสารงานวิจัย หนังสือ บทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง และ 2) นำข้อมูลที่ได้มาไปตีความ วิเคราะห์ วิจัย เปรียบเทียบให้เห็นความเหมือนความต่าง ในประเด็นดังกล่าว สรุปสาระสำคัญ และเสนอผลการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ใช้ข้อมูลเกี่ยวกับสุกกรมัททวะ จากพระไตรปิฎก อรรถกถา งานเขียนของนักวิชาการ เอกสารงานวิจัย หนังสือ บทความวิจัยและบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

เถรวาท หมายถึง พุทธศาสนาที่สืบมาแต่ยุคแรกซึ่งถือตามหลักธรรมวินัยที่พระอรหันตเถระ 500 รูปได้ประชุมทำปฐมสังคายนา ได้แก่ พุทธศาสนาที่นับถือแพร่หลายในประเทศไทย พม่า ลังกา ลาว และกัมพูชา

มหายาน หมายถึง นิกายพุทธศาสนาที่เกิดขึ้นหลังพุทธปรินิพพาน 500 - 600 ปี โดยสืบสายมาจากนิกายที่แตกออกไปเมื่อใกล้ พ.ศ. 100 นิกายนี้มีผู้นับถือมากในประเทศแถบเหนือของทวีปเอเชีย เช่น จีน เกาหลี ญี่ปุ่น

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเพื่อค้นหาความหมายและลักษณะของสุกรรมัททวะ ในทัศนะของพุทธศาสนาเถรวาทและมหายาน ปรากฏผลวิจัยว่า สุกรรมัททวะมีความหมาย 4 นัย และพุทธศาสนาทั้งสองฝ่ายมีทัศนะบางประการทั้งที่สอดคล้องกันและแตกต่างกัน ดังนี้

1. สุกรรมัททวะ หมายถึง เนื้อสุกรอ่อน

สุกรรมัททวะ นักวิชาการพุทธศาสนาเถรวาทส่วนใหญ่แปลว่า เนื้อสุกรอ่อน (Somdet Phra Buddhakhosachan (P. A. Payutto), 2022) โดยผู้ที่กล่าวว่าสุกรรมัททวะว่าเนื้อสุกรอ่อนรายแรก ๆ คือ พระพุทธโฆสจารย์ แต่ท่านไม่ได้แสดงเหตุผลประกอบไว้ อธิบายแต่เพียงว่าเป็นปวัตตมังสะของสุกรที่ใหญ่ที่สุดตัวหนึ่ง ไม่หนูนุ่มนัก ไม่แฉะนัก และสุกก่ำลึงดี (MCU Atthakathā) ซึ่งผู้วิจัยมีทัศนะว่าการที่พระพุทธโฆสจารย์ไม่ได้อธิบายเหตุผลไว้ก็อาจเป็นไปได้ว่าท่านเองก็คงจะเห็นพ้องกับผู้รจนาคัมภีร์มหาอรธกถาอันเป็นคัมภีร์โบราณว่าสุกรรมัททวะคือเนื้อสุกรอ่อนตามที่พระธรรมปาละประมวลไว้ในประเด็นที่ 1 ทุกประการ ในขณะที่ Somdet Phra Maha Samana Chao Krom Phraya Vajirayanavarorasa (2013) ทรงเห็นพ้องกับมติที่ 1 ของพระพุทธโฆสจารย์ ทว่าเป็นที่น่าขบคิดว่ามีได้ทรงวิจารณ์คำศัพท์นี้ว่าคือสิ่งใดทั้งที่มีข้อถกเถียงกันมายาวนาน แต่กลับทรงแปลคำว่าสุกรรมัททวะว่าเนื้อสุกรอ่อนนัยว่าทรงเห็นพ้องกับมติของพระพุทธโฆสจารย์เช่นเดียวกัน ส่วน T.W. Rhys Davids สนับสนุนแนวคิดของฝ่ายเถรวาทว่าสุกรรมัททวะคือเนื้อสุกรป่านัยว่าเป็นเนื้อของสุกรตัวผู้ที่อ่อนนุ่มละมุนละไม (Phra Thep Moli, 1971)

ไม่เพียงเท่านั้น Phra Thep Moli (1971) เห็นพ้องกับนักวิชาการพุทธศาสนาเถรวาทส่วนใหญ่ว่า สุธรมัททวะคือเนื้อสุกรอ่อน แต่เห็นต่างออกไปว่าอาหารนี้ไม่ได้ปรุงด้วยวิธีธรรมดา แต่เป็นเนื้อสุกรที่อ่อนนุ่มลงด้วยเคมีวัตถุที่เรียกว่า “รสายนวิธี” ซึ่งเป็นวิธีที่พระพุทโธสาจารย์ประมวลไว้แล้วในประเด็นที่ 3 และพระธรรมปาละประมวลไว้ในประเด็นที่ 4 ก็เพราะคำว่า “สุกร” แปลว่าสุกรหรือเนื้อสุกรก็ได้ แต่ไม่ใช่เนื้อสุกรที่อ่อนเองโดยธรรมชาติตามมติของพระอรรถกถาจารย์ ซึ่งท่านเองก็อาจจะไม่เคยฉันเนื้อสุกรก็ได้ซึ่งเป็นไปตามประเพณีในสังคมบังคับ แม้พระพุทโธสาจารย์เองก่อนที่จะนับถือพระพุทธศาสนาก็นับถือศาสนาฮินดูมาก่อน เพราะแท้จริงแล้วเนื้อของสุกรที่กำลังหนุ่มเต็มตัว ต้องแข็งกว่าเนื้อสุกรที่ยังอ่อนและที่แก่แล้ว แต่เป็นเนื้อที่อยู่คือไม่เหนียวเท่านั้น ส่วนคำว่า “มัททวะ” แปลว่าเป็นเครื่องทำให้วัตถุสิ่งอื่นอ่อน คือคำนี้ใช้เป็นชื่อของวัตถุนิตหนึ่งมีฤทธิ์ทำวัตถุอื่นให้อ่อนหรือเปื่อย ฉะนั้น การอ่อนของเนื้อสุกรนั้นจึงไม่ได้อ่อนด้วยเหตุธรรมชาติแต่อ่อนลงด้วยมัททวะที่เป็นชื่อของเคมีวัตถุที่มีฤทธิ์ตามรสายนวิธี ดังความตอนหนึ่งว่า “...สุกร...ซึ่งบอกศัพท์ คือ มัททวะ และภาวศัพท์ที่ซ่อนตัวอยู่ใน มัททวะ นี้ บอกว่ามีโซ่อาการนาม แต่เป็นชื่อวัตถุนิตหนึ่งดังภาวศัพท์ที่ซ่อนตัวอยู่ใน รัชชะ บอกว่าเป็นชื่อของเขตแดนผืน 1 (รัชชะเขตแดนเป็นที่ป็นราชน) ฉะนั้น...” (Phra Thep Moli, 1971)

คำว่า “รสายนะ” นักวิชาการบางท่าน เช่น Saengsinchai, T. (2020) แปลความโดยสรุปว่าเป็นชื่อของวิชาแยกรส ผสมรส เป็นวิชาวิทยาศาสตร์อย่างหนึ่งในสมัยโบราณ เป็นยาอายุวัฒนะที่เป็นผลิตภัณฑ์ทางเคมีวัตถุนิตหนึ่ง ซึ่งเคมีวัตถุนี้ Phra Thep Moli (1971) กล่าวว่าอาจจะป็นดินประสิว หรือก้อนขาค หรือป็นอะไรอื่น ๆ ก็ได้ ยังไม่มีหลักฐานอะไรจะช่วยยืนยันได้ ดินประสิวป็นรสที่สกัดจากมูลค่างคาวเก่า ๆ หรือจากวัตถุอย่างอื่น ส่วนก้อนขาคดูเหมือนจะป็นผลผสมแห่งปรอทและกำมะถัน ทั้งสองสิ่งนี้นับว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามรสายนวิธี

จากทัศนะดังกล่าวทำให้ Phra Thep Moli (1971) ตีความคำว่า “เทวดา” และคำว่า “โอชะ” ของพระธรรมปาละในคัมภีร์อรรถกถา (MCU Atthakathā) ว่าไม่ได้หมายถึงอุปติเทวดา แต่หมายถึงมนุษย์ที่มีความรู้ทางเคมีเบื้องต้นและอาศัยอยู่ในย่านนั้นนั่นเอง ส่วนโอชาสที่แทรกปนลงในส่วนนี้ ก็หมายถึงเคมีวัตถุอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าเมื่อนายจุนทะมีความประสงค์จะปรุงภัตตาหารเพื่อช่วยยิดพระชนมายุของพระพุทธเจ้าให้ยืนยาวออกไป นายจุนทะคงจะได้หารือขอความคิดเห็นจากผู้มีความรู้เรื่องเคมีวัตถุเบื้องต้นในย่านนั้น เมื่อตกลงสูตรเรียบร้อยแล้ว ดำเนินการตามที่ตกลงและแทรกปนเคมีวัตถุลงไปในอาหาร เคมีวัตถุที่วางนี้ ก็คงจะมีสรรพคุณทางการย่อยเนื้อสัตว์ ดังนั้น สุกรรมัททวะจึงควรว่า “เคมีเป็นวัตถุเป็นเครื่องอ่อนนุ่มของสุกร” หรือ “เนื้อสุกรที่อ่อนนุ่มลงด้วยเคมี” ความตอนหนึ่งว่า

“...สุกรรมัททวะมีมูลรากมาจากคำ 3 คำ คือ สุกร + มุฑุ + ภาวะ โดยมีบทนิยามความหมายว่า สุกรโ มุฑุ ภาติ เอเตนาคิ สุกรรมุฑุภาโว, สุกรรมุฑุภาโวเอว สุกรรมททว. ซึ่งแปลว่า “เนื้อสุกรย่อมเป็นเนื้ออ่อนนุ่มด้วยเคมีวัตถุนั้น เพราะฉะนั้น เคมีวัตถุนั้นจึงชื่อสุกรรมุฑุภาวะ สุกรรมุฑุภาวะนั้นแหละ ชื่อว่า สุกรรมัททวะ” ภาวะตัวนี้ท่านไม่ใช่เป็นอาการนาม แต่ใช้เป็นชื่อของเคมีวัตถุ ดังนั้น ท่านจึงไม่ใช่มุฑุภาวะ ท่านใช้ ญย ซึ่งมีความหมายเท่ากับ ภาว แทน เมื่อปรุงตามวิธีของ ไวยากรณ์จึงสำเร็จรูปเป็นสุกรรมัททวะ...” (Phra Thep Moli, 1971, p. 50)

แม้สุกรรมัททวะจะปรุงถวายภิกษุอื่นด้วย แต่ด้วยความมุ่งหมายส่วนใหญ่เพื่อการย่อยของพระบรมศาสดาเป็นสำคัญ เมื่อพระพุทธองค์ทอดพระเนตรสุกรรมัททวะก็คงจะทราบว่ามีวัตถุที่ผสมลงไปก็คงจะมากจนเป็นพิษสำหรับผู้ที่ไม่ได้ป่วยไข้ ซึ่งไม่ได้ย่อยง่ายอย่างที่เจ้าของสูตรเข้าใจ

ก็คงเหตุนี้เองพระพุทธเจ้าจึงโปรดให้นายจุนทะถวายแต่พระองค์เพียงผู้เดียว ส่วนที่เหลือภายหลังจากนั้นโปรดให้นำไปฝังเสีย (Phra Thep Moli, 1971)

กล่าวได้ว่าสุกรมัททวะคือเนื้อสุกรอ่อนที่อ่อนด้วยเคมีวัตถุนิพนธ์หนึ่ง ที่เรียกว่ารายนวิธ โดยนายจุนทะปรุงถวายพระพุทธเจ้าและภิกษุบริวาร ด้วยสูตรเฉพาะพระองค์ ด้วยเหตุนี้ พระพุทธองค์จึงมีพระบัญชาให้นายจุนทะถวายพระองค์แต่เพียงผู้เดียวและโปรดให้ฝังภายหลังจากที่เสวยเสร็จ

อย่างไรก็ตาม คำแปลของฝ่ายเถรวาทถูกปฏิเสธโดยนักวิชาการ พุทธศาสนิกายมหายานจำนวนมาก เพราะต่างเชื่อว่าพระพุทธเจ้าเสวยมังสวิรัต นอกจากนั้น ตามหลักฐานช่วงแรก ๆ แม้ผู้คนจำนวนมากที่ไม่ได้เป็นมังสวิรัตก็ปฏิเสธความเชื่อนี้เช่นกัน เพราะหากเป็นเนื้อสุกรจริงก็ควรใช้คำว่า “สุกรมังสะ” แทนคำว่า “สุกรมัททวะ” (Keown, 2004) ทว่า Tongasuk, A. (personal communication, May, 15, 2023) มีทัศนะต่างออกไปว่าเมื่อพิจารณาพระพุทธานุญาตเรื่องเนื้อสัตว์บริสุทธ์ 3 ประการ ได้แก่ ไม่ได้เห็น ไม่ได้ฟัง และไม่ได้ยินก็ถึงจะว่าเขามาเพื่อตบแล้ว (MCU Tripitaka; 5/294/116) จะพบว่าเนื้อสัตว์ที่บรรพชิตฉันได้นั้นต้องเป็นเนื้อของสัตว์ที่ตายเองโดยธรรมชาติ ซึ่งมีความเป็นไปได้น้อยมากที่ตามท้องตลาดจะปรากฏเนื้อสัตว์ประเภทนี้ นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาพระมหากรุณาธิคุณและสิกขาบทหรือศีลต่าง ๆ ที่ทรงบัญญัติเพื่อความไม่เบียดเบียนสรรพสัตว์แล้ว แม้มิได้ทรงห้ามภิกษุฉันเนื้อสัตว์โดยตรงย่อมทำให้สามารถอนุมานได้ว่าพระพุทธองค์มิได้เสวยเนื้อสัตว์ ดังนั้น การตีความว่าพระบรมศาสดามิได้เสวยเนื้อสัตว์จึงเหมาะสมกว่าเพราะไม่ขัดกับพระพุทธคุณดังกล่าวแต่อย่างใด

นอกจากนี้ Bodhinanda (2000) ; Graduate School Mahamakut Buddhist University (2019) ; Wannapok (2001) ต่างมีทัศนะพ้องกันว่าสุกรมัททวะไม่ใช่เนื้อสุกรอ่อน เพราะว่าหากเป็นเนื้อสุกรอ่อนจริงเหตุใดพระพุทธองค์จึงตรัสห้ามมิให้นายจุนทะถวายแต่ภิกษุรูปอื่น แต่ให้ถวายแต่

พระองค์เพียงผู้เดียว และตรัสว่าพระองค์ผู้เดียวเท่านั้นที่สามารถเสวยอาหารชนิดนี้แล้วสามารถย่อยได้ โดยประการหากเป็นเนื้อสุกรจริงก็คงจะมีใช้เนื้อสุกรธรรมดา

จากข้อมูลทั้งหมดที่กล่าวมา ผู้วิจัยมีความเห็นว่าหากพิจารณาเหตุการณ์ข้อปฏิบัติ 5 ประการ ที่พระพุทธทศทรงเสนอต่อพระพุทธองค์เฉพาะในข้อที่ 5 นั้น ห้ามฉันเนื้อสัตว์ตลอดชีวิต ถ้าฉันแล้วต้องอาบัติแต่พระพุทธองค์กลับทรงปฏิเสธข้อเสนอแนะและทรงอนุญาตเนื้อสัตว์บริสุทธิ์ 3 ประการดังกล่าวได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าไม่ได้ทรงปิดกั้นเรื่องภัตตาหารที่ขบฉัน อีกทั้งในสิกขาบทนอกปาติโมกข์ทรงปรับอาบัติแก่ภิกษุที่ฉันเนื้อต้องห้าม 10 ประการ (MCU Tripitaka; 5/280 - 281/80 - 87) ซึ่งถ้าหากว่าพระบรมศาสดาไม่เสวยเนื้อสัตว์แล้ว เหตุใดถึงไม่ทรงห้ามฉันเนื้อสัตว์ทุกประเภทเสียเลย นอกจากนี้ ยังปรากฏข้อมูลหลายแห่งที่แสดงนัยว่าพระพุทธเจ้ามิได้ทรงดัดแปลงการเสวยเนื้อสัตว์ อาทิ Buddhadasa กล่าวว่าแท้จริงแล้วภิกษุอาศัยการเลี้ยงชีพด้วยอาหารที่ผู้อื่นให้ เสมอด้วยคนขอทานซึ่งย่อมเป็นธรรมดาหากบิณฑบาตไปยังหมู่บ้านที่ชาวบ้านกินเนื้อก็ย่อมได้รับบาตรด้วยอาหารประเภทเนื้อสัตว์ ในขณะที่หากบิณฑบาตไปยังหมู่บ้านที่ชาวบ้านกินผักย่อมได้รับบาตรอาหารประเภทผักเช่นเดียวกัน โดยนัยนี้สาระสำคัญจึงอยู่ที่ว่าพึงพิจารณาว่าอาหารที่รับบาตรมาเป็นอาหารที่สมควรแก่สมณะหรือไม่ (Indrasara, 1987) ไม่เพียงเท่านั้น Poonyanupab ยังแสดงทัศนะประการหนึ่งเพื่อสนับสนุนแนวคิดที่ว่าพระพุทธเจ้ามิได้ถือมังสวิรัตินี้ที่ปรากฏในอามคันธสูตร สุตนิบาต มีเรื่องเล่าว่าเคยมีนักบวชนอกพุทธศาสนาซึ่งถือมังสวิรัตินี้ได้ถามชาวบ้านว่าพระพุทธองค์เสวยเนื้อหรือไม่ ซึ่งได้คำตอบว่าฉัน (Indrasara, 1987) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าแนวคิดที่ว่าพระพุทธเจ้าเสวยมังสวิรัตินี้จึงไม่เพียงพอที่จะปฏิเสธว่า สุกรมีทวารไม่ใช่เนื้อสุกรอ่อน

2. สุกรรมัททวะ หมายถึง หน่อไม้ไผ่หรือเห็ดที่สุกรชอบกิน

นักวิชาการพุทธศาสนาเถรวาทบางท่านมีทัศนะว่าสุกรรมัททวะคือสิ่งที่สุกรชอบกิน เช่น หน่อไม้ไผ่ เห็ด ดังที่พระธรรมปาละได้ประมวลไว้ ความตอนหนึ่งว่าอาจารย์บางพวกกล่าวว่า เป็นหน่อไม้ไผ่ที่พวกสุกรแทะคุน และอาจารย์พวกอื่นกล่าวว่าเห็ดที่เกิดในถิ่นที่พวกสุกรแทะคุน (MCU Atthakathā) และการที่พระธรรมปาละประมวลไว้ว่า “อาจารย์พวกอื่นกล่าวว่า เป็นเห็ด” ซึ่งผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเป็นอาจารย์ของพุทธศาสนานิกาย สรวาสติวาทอันเป็นสาขาหนึ่งของนิกายเถรวาท เพราะเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 9 พระพุทธยศได้แปลพระสูตรภาษาสันสกฤตของนิกายดังกล่าวที่ชื่อว่า “ทีรฆาคม” ออกเป็นภาษาจีน (Bodhinanda, 2000) โดยในฉบับที่ 3 ปรากฏเหตุการณ์พุทธปรินิพพานไว้ ความตอนหนึ่งว่า

“...เมื่อถึงเวลาที่นายจุนทะต้องหาภัตตาหารมาถวาย พระพุทธเจ้าและพระสงฆ์รูปอื่น ๆ พระพุทธเจ้าตรัสแก่นายจุนทะว่าอย่าดื่มเห็ดจากต้นจันทน์เพราะเป็นของหายาก ให้ดื่มถวายพระองค์เพียงผู้เดียว นายจุนทะจึงไม่กล้าถวายแต่พระสงฆ์รูปอื่น...” (Jiyun, 2019)¹

จะเห็นได้ว่า คัมภีร์ดังกล่าวแปลไว้ก่อนการรจนาคัมภีร์อรรถกถา จึงทำให้อนุมานได้ว่าแม้นักวิชาการพุทธศาสนาเถรวาทก็มีทัศนะว่า พระพุทธเจ้าเสวยปัจจัยมภัตตาหารที่เป็นส่วนผสมของเห็ดแน่นอน ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของนักวิชาการพุทธศานาหมหายานบางท่าน เช่น Bodhinanda (2000) ; Graduate School Mahamakut Buddhist University (2019) ที่ค่อนข้างยอมรับว่าเป็นเห็ดและนัยว่าเป็นเห็ดที่เกิดจากต้นจันทน์ แม้ นักวิชาการพุทธศาสนาเถรวาท เช่น Wannapok (2001)

¹ ข้อความนี้ Ussavaphark, K. อ.บ. ภาษาจีน (เกียรตินิยมอันดับ 1) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี 2018 เป็นผู้แปล

ก็ยอมรับทัศนะดังกล่าว อย่างไรก็ตาม นักวิชาการพุทธศาสนมหายาน เช่น Tongsuk, A. (personal communication, May, 15, 2023) มีทัศนะว่า คำศัพท์ที่แปลเห็ดที่ปรากฏในคัมภีร์ฝ้ายมหายานสามารถแปลออก 2 นัย ได้แก่ 1) เห็ดที่เกิดจากต้นเลี่ยน ซึ่งเป็นต้นไม้ที่มีสรรพคุณทางยาโดยเฉพาะ บรรเทาโรคทางเดินอาหาร และ 2) เห็ดที่เกิดจากต้นจันทน์ ซึ่งเป็นไม้พิเศษที่หายากและราคาแพง และคำนี้ยังออกถอดเสียงเป็นภาษาจีนว่า “จันถัน” ซึ่งมีเสียงใกล้เคียงกับคำว่า “จันทน์” ในภาษาไทยด้วย ทว่ายังไม่พบว่าไม้จันทน์มีสรรพคุณทางยา โดยเฉพาะช่วยบรรเทาโรกระบบทางเดินอาหาร จึงสันนิษฐานว่า สุกรมัททวะคือเห็ดที่เกิดจากต้นเลี่ยนมากกว่า ด้วยเหตุนี้จึงมีความเป็นไปได้ว่าสุกรมัททวะที่ว่าเป็นเห็ดนั้นจึงเป็นเห็ดที่เกิดจากต้นเลี่ยน

นอกจากนี้ Phra Jawanatikkho² กล่าวว่าสุกรมัททวะคือเห็ดสำหรับรับประทานเล่น (Phra Thep Moli, 1971) ในขณะที่ Tunpaichit, Tunpaichit, Balamini พิจารณาจากพระอาการประชวรของพระพุทธเจ้าจึงสนับสนุนทัศนะที่ว่าสุกรมัททวะคือเห็ดพิษ แต่เป็นเห็ดพิษชนิดพิษอ่อนมานิทา (Amanita) และกาเลรีนา (Galerina) เพราะเป็นเห็ดที่ส่งผลต่อระบบทางเดินอาหาร และเห็ดที่พระพุทธเจ้าโปรดให้นายจุนทะนำไปฝังภายหลังจากที่เสวยนั้น ก็เพราะทรงทราบด้วยพระประสพการณ์ว่าเห็ดที่นายจุนทะนำมาถวายนั้นคือเห็ดพิษ จึงรับสั่งให้ถวายแต่พระองค์เพียงผู้เดียว (Phra Dhammapitaka (P. A. Payutto), 2001) นัยว่าไหน ๆ พระองค์ก็จะปรินิพพานในวันนี้แล้วเพื่อเป็นการรักษาศรัทธาของเจ้าภาพตลอดจนเป็นการป้องกันคนในบ้านนายจุนทะที่อาจมารับประทานต่อได้ (Phra Dhammapitaka (P. A. Payutto), 2001)

² Phra Thep Moli. (1971, pp. 21 - 28) กล่าวว่า เป็นภิกษุชาวอิตาลี ฉันทังสวริต ได้เดินทางมายังประเทศไทยในราวปี 1931 และ 2 ปีต่อมาได้เดินทางมาประเทศไทยอีกครั้งและการมาครั้งที่ 2 นี้ออกนามทางภิกษุว่าโลกนาถ

สรุปได้ว่า สุกรรมทวะที่แปลว่าเห็ดนั้นจำแนกได้ 3 ชนิด ได้แก่ เห็ดที่เกิดจากต้นเลี่ยน เห็ดรับประทานเล่น และเห็ดพิษบางชนิด อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่ว่าเห็ดที่เกิดจากต้นเลี่ยนนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าแม้ต้นไม้นี้จะมีสรรพคุณทางยาที่สามารถบรรเทาพระอาการประชวรของพระพุทธเจ้าได้ แต่ก็ไม่มีข้อมูลเพียงพอว่าเฉพาะเห็ดที่เกิดจากต้นไม้นี้ดังกล่าวจะสามารถบรรเทาพระอาการของพระพุทธองค์ได้เช่นเดียวกับต้นเลี่ยน ส่วนประเด็นที่ว่าเห็ดรับประทานเล่น ผู้วิจัยเห็นพ้องกับทัศนะของ Phra Thep Moli (1971) ซึ่งปฏิเสธทัศนะนี้เพราะในเวลานั้นพระพุทธเจ้าประชวรอยู่คงจะไม่มีสรรพคุณทางยาเท่าที่ควร นอกจากนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าเนื่องจากนายจุนทะได้ตระเตรียมภัตตาหารอันประณีตตลอดราตรี ดังนั้น ประเด็นที่ว่าเห็ดรับประทานเล่นจึงไม่มีเหตุผลเพียงพอที่จะใช้เวลาตระเตรียมถึงเพียงนี้ และประเด็นที่ว่าเห็ดพิษบางชนิดนั้นแม้มีความเป็นได้สูง แต่นักวิชาการพุทธศาสนาเถรวาทและมหายานก็กล่าวตรงกันว่าสุกรรมทวะนี้ได้บำรุงพระกำลังของพระบรมศาสดาให้ทรงพระดำเนินได้ต่อไปจนถึงกรุงกุสินารา (Phra Thep Moli, 1971 ; Somdet Phra Buddhakhosachan (P. A. Payutto), 2022) ทั้งยังทรงสรรเสริญว่าภัตตาหารนี้มีอานิสงส์มากเทียบเท่ากับภัตตาหารที่สวดยในดิถีที่ทรงตรัสรู้ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดที่ว่าสุกรรมทวะเป็นเห็ดจึงเป็นไปได้ยาก

3. สุกรรมทวะ หมายถึง ข้าวสุกที่ปรุงโดยใช้เบญจโครส

นักวิชาการพุทธศาสนาเถรวาทบางท่าน เช่น Saengsinchai (2020) ; Somdet Phra Buddhakhosachan (P. A. Payutto) (2022) อธิบายนิยามสุกรรมทวะไว้ว่าเป็นข้าวสุกที่ปรุงโดยใช้เบญจโครสอันเป็นผลผลิตจากน้ำมันโค 5 อย่าง ได้แก่ นมสด นมเปรี้ยว เปรียง เนยใส และเนยข้น โดยเหตุที่อาหารชนิดนี้เมื่อปรุงด้วยนมโคแล้วจะมีลักษณะนุ่มนวลกลมกล่อม ทว่านิยามนี้เองนักวิชาการพุทธศาสนาเถรวาทบางท่าน เช่น Bodhinanda (2000) ; Graduate School Mahamakut Buddhist

University (2019) ; Wannapok (2001) ต่างปฏิเสธแนวคิดที่ว่าสุกรมัททวะหมายถึงข้าวสุกที่ปรุงโดยใช้เบญจโครส เพราะขัดแย้งกับพุทธพจน์ที่ว่าสุกรมัททวะย่อยยาก ซึ่งหากสุกรมัททวะเป็นข้าวที่ปรุงโดยเบญจโครสจริงก็น่าจะเป็นอาหารที่เหมาะสมกับภิกษุโดยเฉพาะภิกษุที่ป่วยใช้คือย่อยไม่ยากนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ แนวคิดนี้จึงไม่เป็นที่ยอมรับของนักวิชาการพุทธศาสนamahayanโดยทั่วไป

4. สุกรมัททวะ หมายถึง รสายนวิธ คือ ยาอายุวัฒนะ

นักวิชาการพุทธศาสนาหลายท่าน เช่น Bodhinanda (2000) ; Graduate School Mahamakut Buddhist University (2019) ; Wannapok (2001) เชื่อว่าสุกรมัททวะน่าจะเป็นอายุวัฒนะชนิดหนึ่งที่น่ายจนทะขวนขยายหามาปรุงถวาย เพราะทราบดีว่าพระพุทธเจ้าประจวบหนักและกำลังจะเสด็จดับขันธปรินิพพานในวันพรุ่งนี้ จึงต้องปรุงยาและเตรียมกันทั้งคืน ซึ่งถ้าเป็นการหุงหาอาหารธรรมดาก็ไม่น่าเสียเวลานานถึงขนาดนั้น และเหตุที่พระพุทธองค์มีพระบัญชาโปรดให้นายจุนทะถวายพระองค์แต่เพียงผู้เดียวและโปรดให้นำไปฝังภายหลังจากที่เสวยเสร็จ ก็เพราะภิกษุอื่นไม่ได้อาพาธเหมือนพระองค์ และสูตรยาที่นายจุนทะปรุงนี้ บางทีอาจปรุงด้วยตัวยานักเบาสำหรับพระพุทธองค์โดยเฉพาะ อย่างตำราไทยโบราณกล่าวไว้ว่า ต้องมีการคุณธาตุน้ำหนักยา มีหนักเบาอย่างน้อยตามความเหมาะสมแก่คนไข้เป็นราย ๆ ไป ใ้ว่ายาหม้อเดียวจะรักษาได้ทุกคนก็หาไม่ ด้วยเหตุนี้ พระองค์จึงตรัสว่าพระองค์เท่านั้นเหมาะสมเสวยสุกรมัททวะนี้และย่อยมันได้ดี จัดเข้าลักษณะสำนวนไทยที่ว่า “लगเนื้อชอบलगยา” นั่นเอง

นอกจากนั้น เหตุที่ยาอายุวัฒนะมีชื่อพ้องกับสุกรก็อาจจะเป็นชื่อของยาสมุนไพรร เช่น น้ำนมราชสีห์ ก็ไม่ได้เอาน้ำนมของราชสีห์มาทำยาจตุรพักตรก็ได้หมายถึงพรหมสีหน้า เสด็จฟังพอนก็ได้เกี่ยวนำเสลดของฟังพอนมาทำ Bodhinanda (2000) ; Graduate School Mahamakut

Buddhist University (2019) ; Wannapok (2001) ซึ่งสอดคล้องกับที่ Keown (2004) อธิบายว่าสุกर्मทหะอาจเป็นอาหารรูปแบบใดแบบหนึ่งที่มี ส่วนประกอบของเนื้อสุกรหรือไม่ก็เกี่ยวข้องกับสุกร เช่น อาหารที่สุกรชอบ กิน ดังนั้น ชื่อจึงอาจมีความเชื่อมโยงน้อยมากหรืออาจจะไม่เกี่ยวข้องกัน วัตถุประสงค์หลักของตัวอาหารนั้น ๆ เช่น ฮอตดอก ที่ไม่ได้มีส่วนผสมของเนื้อ สุนัข โดยนัยนี้ จึงกล่าวได้ว่าสุกर्मทหะคือยาสมุนไพรมีชื่อพ้องกับสุกร โดยนายจุนทะปรุงมาถวายพระพุทธเจ้าและภิกษุบริวารด้วยสูตรยาเฉพาะ พระองค์ ด้วยเหตุนี้ พระพุทธองค์จึงรับสั่งให้นายจุนทะถวายพระองค์แต่ เพียงผู้เดียวและโปรดให้ฝังภายหลังจากที่เสวยเสร็จ

อย่างไรก็ตาม นักวิชาการพุทธศาสนาเถรวาทบางท่าน เช่น Saengsinchai (2020) เป็นต้น ยอมรับว่าสุกर्मทหะคือยาแต่เป็นยาที่เป็น ผลิตภัณฑ์ทางเคมีชนิดหนึ่ง และการที่นายจุนทะมีความรู้เรื่องผลิตภัณฑ์ทาง เคมีดังกล่าวนี้ ก็เพราะอยู่ในตระกูลช่างทองซึ่งจะต้องมีความรู้ในวิชาเคมี และสามารถที่จะปรุงยาโดยใช้วิชาเคมีเข้าช่วยได้ นอกจากนี้ แนวคิดดังกล่าว สอดคล้องกับทัศนะของกับ Phra Thep Moli (1971) ที่ว่าแม้จะเห็นว่า สุกर्मทหะนั้นเป็นเนื้อสุกรอ่อน แต่วิธีที่ทำให้อ่อนก็เป็นวิธีการทางเคมีวัตถุ ซึ่งนายนายจุนทะได้ปรึกษาเรื่องสูตรปรุงภัตตาหารนี้กับนักเคมีในยานั้น

สรุปและอภิปรายผล

สุกर्मทหะในทัศนะของพุทธศาสนาเถรวาทและมหายาน มีความหมาย 4 นัย ได้แก่ 1) เนื้อสุกร 2) หน่อไม้ผัหรือเห็ด 3) ข้าวสุกที่ปรุง โดยใช้เบญจโครส และ 4) ยาอายุวัฒนะ ซึ่งนักวิชาการพุทธศาสนาเถรวาท และมหายานมีทัศนะพ้องกันว่า สุกर्मทหะคือยาอายุวัฒนะที่นายจุนทะ ตั้งใจปรุงมาถวายพระพุทธเจ้าและภิกษุบริวารด้วยสูตรปรุงยาเฉพาะพระองค์ โดยหมายใจว่าจะช่วยบรรเทาอาการประชวรของพระพุทธเจ้า ด้วยเหตุนี้ พระพุทธองค์จึงมีพระบัญชาโปรดให้นายจุนทะถวายพระองค์แต่เพียงผู้เดียว

และโปรดให้นำไปฝังทั้งกายหลังจากที่เสียชีวิตอย่างเรียบร้อย อย่างไรก็ดี นักวิชาการทั้งสองฝ่ายก็มีทัศนะแตกต่างกันในประเด็นของส่วนผสมของสุกรมัททวะ กล่าวคือ ฝ่ายมหายานเห็นว่ายาดังกล่าวน่าจะมีส่วนผสมของสมุนไพรที่มีชื่อพ้องกับสุกร ในขณะที่ฝ่ายเถรวาทเห็นว่ายาดังกล่าวน่าจะปรุงด้วยเนื้อสุกรผ่านกรรมวิธีทางเคมี

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าสุกรมัททวะเป็นยาอย่างหนึ่งที่ปรุงด้วยกรรมวิธีทางเคมีอันมีสรรพคุณทำให้วัตถุนั้นอ่อนหรือเปื่อยซึ่งมีความเป็นไปได้ว่ามีส่วนผสม 2 ประการไม่ประการใดก็ประการหนึ่ง ได้แก่ 1) เนื้อสุกร และ 2) สมุนไพรที่มีชื่อพ้องกับสุกร เพราะขณะนั้นนายจุนทะทราบดีว่าพระพุทธเจ้ากำลังประชวรหนักและจะปรินิพพานในวันนั้น จึงปรุงถวายพระพุทธองค์และภิกษุบริวารโดยคำนวณสูตรยาเฉพาะที่เหมาะสมกับพระองค์ ด้วยเหตุนี้ สุกรมัททวะจึงไม่เหมาะสมกับภิกษุอื่น พระบรมศาสดาจึงมีพระบัญชาโปรดให้นายจุนทะถวายพระองค์แต่เพียงผู้เดียวและโปรดให้ฝังกายหลังจากที่เสียชีวิต นอกจากนั้น แม้นักวิชาการพุทธศาสนามหายานอย่าง Bodhinanda (2000) ; Graduate School Mahamakut Buddhist University (2019) ; Wannapok (2001) จะสรุปว่าสุกรมัททวะน่าจะเป็นยาอายุวัฒนะที่มีส่วนผสมของสมุนไพรที่มีชื่อพ้องกับสุกรก็ตาม แต่ก็ไม่ได้ปฏิเสธว่าสุกรมัททวะไม่ใช่เนื้อสุกรเสียทีเดียว นัยว่าหากสุกรมัททวะคือเนื้อสุกรจริงก็ไม่ใช่เนื้อสุกรธรรมดาทั่วไป ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าสุกรมัททวะคือเนื้อสุกรที่ปรุงด้วยกรรมวิธีพิเศษ กล่าวคือ ผ่านการปรุงด้วยกรรมวิธีทางเคมีมาเกี่ยวข้องตามแนวคิดของ Saengsinchai (2020)

โดยนัยนี้ จึงสรุปได้ว่า สุกรมัททวะคือเนื้อสุกรที่อ่อนนุ่มลงด้วยเคมีวัตถุ ตามแนวคิดของ Phra Thep Moli (1971) ทุกประการ และภัตตาคารนี้นายจุนทะปรุงขึ้นโดยหมายใจว่าเป็นโอสถที่จะช่วยดำรงพระชนม์ของพระพุทธเจ้าซึ่งทรงพระชราภาพและกำลังประชวรหนักอยู่ให้นาน และผลก็เป็นดังประสงค์ของผู้ถวายเพราะพระพุทธองค์ทรงพระดำเนินด้วยพระบาท

จากกรุงปาวาจนถึงกรุงกุสินารา บนหนทางอันแสนไกล โดยกล่าวกันว่า ยาวกว่า 12 กิโลเมตร (Phra Thep Moli, 1971) ซึ่ง Bodhinanda กล่าวว่า ใช้เวลาประมาณ 1 วัน (Nok Style, 2021) กระทั่งเสด็จถึงสาละโวทยานในที่สุด และก่อนที่จะเสด็จดับขันธปรินิพพานปรากฏพุทธพจน์องค์หนึ่งที่แสดงพระมหากรุณาอย่างยิ่งยวด พระบรมศาสดาทรงสรรเสริญการกระทำของนายจุนทะว่า “...กรรมที่จุนทกัมมารบุตรสั่งสมไว้เป็นไปเพื่ออายุ เป็นไปเพื่อวรรณะ เป็นไปเพื่อสุขะ เป็นไปเพื่อยศ เป็นไปเพื่อเกิดในสวรรค์ เป็นไปเพื่อความเป็นใหญ่’...” (MCU Tripitaka; 10/197/175)

References

- Bodhinanda, S. (2000). *History of Buddhism*. (4th ed.). Mahamakut Buddhist University Printing House.
- Graduate School Mahamakut Buddhist University. (2019). *Answers to the hundred and eight problems of Sathian Bodhinanda*. (3rd ed.), 32nd Anniversary of Graduate School Mahamakut Buddhist University. Sala Phimpakarn.
- Indrasara, W. (1987). *Mahayana Buddhist Philosophy*. (Printed by the Student Committee Mahamakut Buddhist University as a commemoration in the reception of new students, academic year 1987, 24 July 1987), Charoenkit Printing House.
- Jiyun. (2019). *The Last Lunch of the Buddha: Interaction between monks and laypeople in classical Buddhism and its influence on East Asian Buddhism*. <https://cscr.swjtu.edu.cn/public/upload/ueditor/file/20210120/1611139265534585.docx>.
- Keown, D. (2004). “Sūkara-maddava”. *A Dictionary of Buddhism*. Oxford University Press.
- MCU Tripitaka. (1996). Mahachulalongkornrajavidyalaya University Edition. Mahachulalongkornrajavidyalaya University
- MCU Atthakathā. (2014). Mahachulalongkornrajavidyalaya University Edition. Mahachulalongkornrajavidyalaya University
- Nok Style. (2021, 23 June). *Sūkara-maddava, the Last Supper of the Buddha – Sathian Bodhinanda*. <https://www.youtube.com/watch?v=Gt5nCjuYgOU>
- Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto). (2001). *Case of Clues: What disease did the Buddha attain Nirvana?* (4th ed.). Beautiful print.

- Phra Thep Moli. (1971). *Translation of Amkantha Sutra. What is Sukramattava?* (Printed as Crematorium Book of Remembrance of Rear Admiral Sophon Timkrajang, for the cremation ceremony at Wat Thepsirintrawat on January 26, 1971). Phrae Karnchang.
- Saengsinchai, T. (2020). *One Pali Word One Day. (2,869) What is Sūkara-maddava?* <https://shorturl.asia/Z0JSy>
- Somdet Phra Buddhakhosachan (P. A. Payutto). (2022). *Buddhist Dictionary*. Vocabulary edition (37th ed.). Saha Dhammik.
- Somdet Phra Maha Samana Chao Krom Phraya Vajirayanavarorasa. (2013). *Buddha's Biography*, volume 3 (47th ed.). Mahamakut Buddhist University Printing House.
- Wannapok, S. (2001). *Some Aspects about the Buddha*. Rattanachai Printing.

Authors

Apirak Namwicha
Department of Thai Language, Chaengron-wittaya School
Email: Darida.namwich@gmail.com

Assistant Professor Kanong Paliphatrangkura, Ph.D.
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University
Email: kanong.p@arts.tu.ac.th